

Sundheds- og Ældreministeriet
Holbergsgade 6
1057 København K

København d. 15. januar 2021

Høring over fornyet udkast til forslag til lov om epidemier m.v. (epidemiloven)

Dansk Psykolog Forening takker for muligheden for at afgive høringssvar til høring over fornyet udkast til forslag til lov om epidemier m.v. (epidemiloven).

Lovgivning, som medfører store begrænsninger i den personlige frihed, uagtet grundlag, er altid problematisk og må derfor overvejes, udformes og implementeres med stor opmærksomhed på de åbenbart negative konsekvenser for samfund og individ. Den personlige frihed, herunder retten til at bestemme over egen krop samt over informationer om egen sundhedstilstand, bør i videst muligt omfang beskyttes. Afvejningen i forhold til andre nødvendige samfundshensyn og lovgivning i den forbindelse skal derfor i udformning og anvendelse være sikker og velbegrunder med henblik på, at befolkning såvel som individ har mulighed for at begribe baggrunden for de nødvendige negative konsekvenser af sådanne hensyn.

Det betyder, at lovgivning, der hjemler indgribende tiltag i den personlige frihed og retten til at bestemme over egen krop og informationer om egen sundhedstilstand, må have fagligt belæg og balanceres nøje i forhold til hensynet til den krænkelse, tiltagene medfører, såvel som den mentale sundhed i befolkningen og samfundets sammenhængskraft i mere generel forstand. En sådan afvejning må samtidig tilstræbes at have almen gyldighed og meget stærk opbakning i befolkningen. Det er en grundlæggende krise- og katastrofepsykologisk pointe, at efterlevelse af myndigheders påbud og tiltag af enhver art, forudsætter klar, hyppig og tillidsskabende kommunikation. Med implementering og skærpelse af en lovgivning, der hjemler så indgribende tiltag som epidemiloven, følger et betydeligt ansvar for at kommunikere sikkert og forståeligt til befolkningens mange målgrupper om, hvorfor lovgivningen er nødvendig at implementere, ligesom der er et skærpet behov for kommunikation af høj kvalitet, hvis loven konkret finder anvendelse.

Dansk Psykolog Forening ser positivt på en række af de ændringer, som det nye udkast til epidemilov fremlægger, særligt hvad angår begrænsninger i muligheden for anvendelsen af tvang – herunder at muligheden for at påbyde vaccination udgår. Dertil anser foreningen det for positivt, at der indføres automatisk domstolsprøvelse ved individuelle påbud om foranstaltninger, at der oprettes klageadgang via Ankenævnet for Epidemiloven samt at der nu indføres parlamentarisk kontrol med udmøntning af en række ministerbemyndigelser, der er særligt indgribende. Samtidig finder Dansk Psykolog Forening det dog problematisk, at det nye udkast til epidemilov fortsat giver ret udstrakte beføjelser til tvangsforanstaltninger overfor det enkelte individ. Dette vil blive uddybet nedenfor.

Indførelse af parlamentarisk kontrol

Dansk Psykolog Forening indvendte i vores tidligere høringssvar, at det ville være hensigtsmæssigt at indskrive Folketinget i beslutningsprocessen i lyset af det store ansvar, som det tidligere udkast til epidemilov pålagde et enkelt menneske, her sundhedsministeren, med meget udstrakte beføjelser, der angår autonomi og sundhed, liv og mulige skader/senfølger og død, og med dertilhørende potentiale for at skabe betydelig frygt, usikkerhed og mistillid i befolkningen. Dansk Psykolog Forening ser derfor positivt på indførelsen af parlamentarisk kontrol i forbindelse med det nye udkast til epidemilov, da man på den måde kan skabe en større grad af tillid til beslutningsprocesserne og kvaliteten af beslutningerne. Vi finder det nødvendigt, at sådanne beslutningsprocesser forudsætter accept og godkendelse fra Folketinget.

Konsekvenserne af tvangstiltag for den mentale sundhed i befolkningen og styrkelse af Epidemikommissionens rolle og sammensætning

Tiltag og foranstaltninger, herunder tvang, kan, uagtet at det konkret kan være nødvendigt for at fremme sikkerhed, medføre betydelige negative konsekvenser for den mentale sundhed. Det kan det, fordi sådanne tiltag kan virke psykologisk traumatiserende ved at skabe oplevelsen af utryghed, krænkelse, overgreb og kontroltab – ikke blot for den, som tvangen anvendes overfor, men også for dem, der gøres bekendt med den. Risikoen herfor forstærkes selvsagt af den konkrete samfundskrisens tilstedeværelse, hvor oplevelsen af utryghed er potent for mange. I udformning af lovgivning såvel som i konkret anvendelse af loven er det derfor væsentligt at sikre, at man i videst muligt omfang reducerer eller undgår negative konsekvenser for adfærd, trivsel og konfliktniveau hhv. unødigt aktiverer fx frygt/panik, konspiration, modstand, magtesløshed eller udbrændthed/opgivenhed. Dette for at undgå negativ påvirkning af befolkningens trivsel og samfundets sammenhængskraft, men også fordi aktivering af sådanne forhold vil hæmme sandsynligheden for effektiv adfærdsregulering (compliance) ifm. smitteinddæmning og -forebyggelse. Uro, angst eller frygt er naturlige menneskelige reaktioner på udefrakommende indgreb, der opleves truende. Er sådanne indgreb påtvunget borgeren af myndighederne, vil det være et sandsynligt scenarie, at mistilliden til myndighederne vil øges, og at der kan skabes konflikt i befolkningen og mistillid til de institutioner og politikere, der træffer beslutninger om sådanne indgreb.

I udformning såvel som i konkret anvendelse af lovgivning med sådanne indgribende foranstaltninger er det derfor hensigtsmæssigt at supplere den sundhedsmæssige hhv. økonomiske målsætning med en målsætning, der sigter mod at bevare samfundets sammenhængskraft og befolkningens tillid til offentlige institutioner og myndigheder.

Dansk Psykolog Forening ser i lyset heraf positivt på nedsættelsen og prioriteringen i lovudkastet af en udvidet Epidemikommission, som af egen drift eller på anmodning har til formål at rådgive sundheds- og ældreministeren samt andre ministre om håndteringen af alment farlige og samfundskritiske sygdomme. En stærk og bredt fagligt inddragende epidemikommission kan bidrage til, at de valgte strategier og beredskaber i forhold til smitteforebyggelse og -inddæmning suppleres af strategier for solid og valid information til befolkningen og samlet set fremmer tryk, samarbejde, hensigtsmæssig adfærd, indgyder tillid og samtidig mindsker konflikt, irrationel adfærd og sandsynligheden for både traumatisering og sekundær traumatisering i befolkningen. Man må overveje, hvad det betyder for angstniveauet i en befolkning at skulle leve under det vilkår, at myndighederne, såfremt de vurderer det nødvendigt, med den nye epidemilov har lovhjemmel til at gennemføre nye vidtgående tvangsindgreb i forhold til børn såvel som voksne. Tilsvarende må man overveje, hvilke konsekvenser en sådan lovgivning og indgreb har i forhold til det langvarige opfølgingsarbejde på de psykologiske krisereaktioner i befolkningen som fx posttraumatiske reaktioner, som vi fra forskningen ved, at mange mennesker oplever i forbindelse med tvang. Det betyder også, at såfremt man, helt undtagelsesvist og sjældent vil komme i en så ekstrem situation, hvor overvejelser omkring invasive tvangsforanstaltninger påbegyndes, da påhviler et tilsvarende ansvar for at sikre, at der indføres tiltag, der forebygger de negative konsekvenser af tvangsforanstaltningerne.

Psykiske reaktioner på sygdomsinddæmning ved pandemikatastrofer

Ser man på den internationale forskning på området ift. psykiske reaktioner på sygdomsinddæmning ved pandemikatastrofer, så viser flere studier, at de efterfølgende reaktioner på sygdomsinddæmning kan skabe en tilstand, som af familier og børn opleves traumatisk. Fx viser et studie (2013), der undersøgte børn og forældres psykosociale reaktioner og traumatiske stressreaktioner på oplevelser med

sygdomsinddæmning (såsom karantæne eller isolation) ifm. en pandemi, at karantæne og isolation var traumatiserende for en betydelig del af forældrene og børnene. 30 % af de isolerede eller karantæneramte børn og 25 % af forældrene opfyldte kriterier for PTSD (baseret på selvrapporteringer)¹.

I lyset heraf ser vi positivt på, at det i det nye lovudkast understreges, at der i tilfælde af isolation af længere tids varighed skal tages særligt hensyn til børn og unge samt øvrige sårbare persongrupper, herunder varigt inhabile. Det er dog et vigtigt opmærksomhedspunkt, at disse særlige hensyn ikke kun bør gælde ved isolation og påbud herom, men også i forhold til øvrige indgribende foranstaltninger. Andre studier, der har samlet resultaterne fra tidligere undersøgelser af, hvordan mennesker har reageret i andre karantænesituationer som fx ifm. SARS, viser, at karantæneramte udviste negative reaktioner under karantæneperioden såsom frygt, vrede, ængstelse, sorg, skyld, forvirring, følelseløshed, angst og angstinduceret søvnløshed². Alle de nævnte studier påviser en form for psykisk følgevirkning ved at være i karantæne, og det stemmer overens med det, vi allerede ved om virkningen af isolation.

Forskningen peger samlet set på, at isolation i karantæne i mange tilfælde kan resultere i symptomer på posttraumatisk stresssyndrom, depression og angst samt forvirring og vrede, og at effekten forstærkes over tid. Det er forhold, som påvirker vores psykiske velbefindende negativt. Forskningen på området peger desuden på, at patienter, sundhedspersonale og den generelle befolkning viser øget forekomst af mental mistrivsel og symptomer på psykisk lidelse i forbindelse med samfundskriser, og at pandemisk planlægning kræver meget specifikke responsstrategier, der kan imødekomme forskellige borgeres behov såsom børn, familier og især sårbare borgeres behov for støtte og evt. behandling efterfølgende oplevelser med sygdom og/eller sygdomsinddæmning³.

I lyset af de potentielle alvorlige psykiske konsekvenser ved tvang og andre indgribende sygdomsinddæmende foranstaltninger, finder Dansk Psykolog Forening det rimeligt, at tvangsforanstaltninger overfor en flerhed af personer begrænses, og at påbud om vaccination udgår helt. Vi finder det dog på trods af den styrkede italesættelse af frivillighed, nødvendighed og proportionalitet bekymrende, at epidemiloven giver så vidtstrakte muligheder for anvendelse af tvang overfor enkelte individer i forbindelse med undersøgelse, indlæggelse, isolation, behandling og rensning, samt at disse tiltag kan gennemføres med politiets intervention. Automatisk domstolsprøvelse og pligten til løbende at efterprøve proportionaliteten og nødvendigheden i påbud om tvangsforanstaltninger kompenserer ikke for den allerede igangsatte tvang, ligesom klager ikke har opsættende virkning ift. foranstaltninger. Man kan i forlængelse heraf stille spørgsmål ved nødvendigheden af yderligere lovgivning i forhold til situationer, hvor mennesker er til fare for sig selv eller andre – lovgivning, der hjemler indgreb i sådanne situationer findes netop allerede. En væsentlig bekymring er derfor, at den nye epidemilov reelt lemper mulighederne for tvang, uden at der medfølger rettigheder for den person, som tvang anvendes overfor, eller forpligtelser for dem, der beslutter hhv. udfører tvangen. Fx rettigheder, jf. allerede gældende psykiatrilov.

---

¹ *Disaster Med Public Health Preparedness*. 2013;7:105-110

² [https://www.thelancet.com/journals/lancet/article/PIIS0140-6736\(20\)30460-8/fulltext](https://www.thelancet.com/journals/lancet/article/PIIS0140-6736(20)30460-8/fulltext)

³ The psychological and mental impact of coronavirus disease 2019 (COVID- 19) on medical staff and general public – A systematic review and metaanalysis. *Psychiatry Research* 291 (2020) 113190; COVID-19 pandemic and mental health consequences: Systematic review of the current evidence. *Brain, Behavior, and Immunity - In press*.

I forlængelse af den gennemgåede forskning anbefales det at anlægge et generelt folkesundhedsperspektiv, der også indbefatter krise- og katastrofepsykologiske overvejelser, på befolkningens mentale trivsel i forlængelse af corona-pandemien. Dette gælder, hvad angår forebyggelse af de bredere mentale og samfundsmæssige konsekvenser af pandemien og restriktionerne, behandling af efterreaktioner på konkrete sygdomserfaringer for borgere og sundhedspersonale samt i allerhøjeste grad støtte og behandling af de psykiske følgevirkninger af evt. erfaringer med tvangsforanstaltninger. Folkesundhedsperspektivet bør indtænkes i alle led og indsats fra regeringens politiske udmeldinger over beredskabet til sundhedsvæsenet inkl. den kommunale sundhedstjeneste. Restriktioner i forbindelse med sygdomsinddæmning og særligt erfaringer med indgribende foranstaltninger såsom tvangs isolation og -behandling må forventes at kunne afføde et øget behov for adgang til psykologbehandling. I forlængelse heraf efterspørges klarhed over, hvilke rettigheder borgerne har ift. efterfølgende hjælp og behandling, samt hvilket ansvar og forpligtigelser man vil påtage sig ift. at imødekomme og afhjælpe de øgede psykiske belastninger og eftervirkninger af indførte indgribende tiltag i epidemiloven.

Opsamling

I en alvorlig samfundskrise, hvor afvejsninger og beslutninger er vanskelige, hvor beslutningsgrundlaget uundgåeligt vil være præget af manglende viden, og hvor dilemmaerne er voldsomme, skærpes kravene til politikere og myndigheders dømmekraft. Hensyn til afbødning af smitte, dødstal, aktuel og fremtidig økonomi må afvejes i forhold til samfundets sammenhængskraft og befolkningens generelle sundhedstilstand, også den mentale.

På trods af den styrkede italesættelse af frivillighed, nødvendighed og proportionalitet samt at muligheden for at påbyde vaccination udgår, finder Dansk Psykolog Forening det fortsat bekymrende, at epidemiloven giver så vidtstrakte muligheder for anvendelse af tvang i forbindelse med undersøgelse, indlæggelse, isolation, behandling og rensning. Sådanne indgreb er voldsomt invasive og medfører en betydelig risiko for både den enkeltes mentale sundhed og en risiko for at svække befolkningens tillid til beslutningstagere og myndigheder, tillige med at det kan forringe sammenholdet og trivlsen i samfundet. Faktorer, der alle er væsentlige i en krisesituation.

Dansk Psykolog Forening efterlyser derfor også fortsat generel opmærksomhed på og regulering af tiltag til håndtering af de alvorlige samfundsmæssige og psykologiske følgevirkninger, der kan være ved indgreb som tvangsbehandling, -indlæggelse, -isolation, behandling og rensning. Særlig opmærksomhed henledes på, at det synes særdeles vanskeligt at forestille sig en situation, hvor tvangsbehandling ikke relevant kan erstattes af andre foranstaltninger med henblik på at undgå og reducere risiko for andre end den pågældendes liv og førlighed såvel som samfundets vitale interesser. Dansk Psykolog Forening mener helt overordnet, at man bør opretholde de samme patientrettigheder som i alle øvrige sundhedssammenhænge, herunder forsøget på at opnå samtykke samt relevant klageadgang.

Dansk Psykolog Forening vil kraftigt opfordre til, at mental sundhed indtænkes i det samlede sundhedsbillede og i den samlede sundheds- og sygdomsstrategi. Tilsvarende vil foreningen opfordre til, at psykologfagligheden bringes i spil i alle relevante led i arbejdet med at forebygge, håndtere og følge op på en samfundskritisk sundhedssituation. På den måde vil man understøtte et balanceret og effektivt epidemiberedskab og -planlægning, der også tager hensyn til den mentale sundhed i befolkningen. Krisepsykologisk viden og anbefalinger bør anvendes for at fremme krisestyring og -kommunikation, hensigtsmæssig adfærd samt til forebyggende krisestyring og -planlægning.

Konkret kan det bl.a. ske ved, at den foreslåede fremtidige epidemikommission altid aktivt inddrager krisepsykologisk kompetence og rådgivning i sit arbejde og beslutningsgrundlag. I forbindelse med den aktuelle corona-pandemi har en række psykologer, der alle sidder i Dansk Psykolog Forenings Corona-ekspertpanel, stillet sig til rådighed for NOST'en – og disse vil også kunne aktiveres ved fremtidige samfunds- eller sundhedskritiske situationer som fx en ny pandemi. Dansk Psykolog Forening stiller sig også til rådighed ift. at formidle kontakt til relevante psykologer i øvrigt ifm. en krisesituation, skulle epidemikommissionen eller myndighederne have behov for det.

Konklusion:

- I lyset af de potentielle alvorlige psykiske såvel som samfundsmæssige konsekvenser ved tvang og andre indgribende sygdomsinddæmmende foranstaltninger stiller Dansk Psykolog Forening sig positiv over for de begrænsninger ift. restriktioner og tvangsforanstaltninger, som fremhæves i det nye udkast, hhv. indførelsen af parlamentarisk kontrol, en styrket og inddragende epidemikommission, begrænsning af tvangsforanstaltninger overfor en flerhed af personer, samt at muligheden for påbud om vaccination udgår.
- Vi finder det dog trods den styrkede italesættelse af frivillighed, nødvendighed og proportionalitet bekymrende, at epidemiloven fortsat giver så vidtstrakte muligheder for anvendelse af tvang overfor enkelte individer i forbindelse med undersøgelse, indlæggelse, isolation, behandling og rensning, samt at disse tiltag kan gennemføres med politiets intervention. Automatisk domstolsprøvelse og pligten til løbende at efterprøve proportionaliteten og nødvendigheden i påbud om tvangsforanstaltninger kompenserer ikke for den allerede igangsatte tvang, ligesom klager ikke har opsættende virkning ift. allerede igangsatte foranstaltninger.
- Man kan i forlængelse heraf stille spørgsmål ved nødvendigheden af yderligere lovgivning i forhold til situationer, hvor mennesker er til fare for sig selv eller andre – lovgivning, der hjemler indgreb i sådanne situationer findes netop allerede. En væsentlig bekymring er derfor, at den nye epidemilov reelt lemper mulighederne for tvang, uden at der medfølger rettigheder for den person, som tvang anvendes overfor, eller forpligtelser for dem, der beslutter hhv. udfører tvangen. Fx som minimum rettigheder om tvang tilsvarende allerede gældende lov om tvang i psykiatrien.
- Fra et borgerperspektiv efterspørges endvidere klarhed over, hvilke rettigheder borgerne har, og hvilke forpligtelser man påtager sig ift. at imødekomme og afhjælpe øgede psykiske belastninger og eftervirkninger af indførte pandemirestriktioner og -lovgivning.
- I udformning såvel som i konkret anvendelse af lovgivning med så indgribende foranstaltninger som epidemiloven bør den sundhedsmæssige og økonomiske målsætning suppleres med en målsætning, der sigter mod at bevare samfundets sammenhængskraft og befolkningens tillid til offentlige institutioner og myndigheder.
- Dansk Psykolog Forening vil kraftigt opfordre til, at det folkesundhedsmæssige perspektiv vægtes tungt, og at krise- og katastrofepsykologiske kompetencer bringes i spil i alle relevante led i arbejdet med at forebygge, håndtere og følge op på en samfundskritisk sundhedssituation, herunder naturligt inddrages i Epidemikommissionens arbejde. På den måde vil man understøtte et balanceret og effektivt epidemiberedskab og -planlægning, der også tager hensyn til den mentale sundhed i befolkningen.

Med venlig hilsen

Eva Secher Mathiasen

Formand, Dansk Psykolog Forening

Stockholmsgade 27 • 2100 København Ø

Tlf.: 35 26 99 55 • Fax: 35 25 97 37 • www.dp.dk • dp@dp.dk